

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(назва освітнього компонента)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки _____ бакалавра _____
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності _____ 014 Середня освіта (Українська мова і література) _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ «Середня освіта (Українська мова і _____
(назва освітньо-професійної програми)
література). Англійська мова» _____

Бердянськ, 2018

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Неля ПАВЛИК, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та славістики

Обговорено та рекомендовано методичною радою факультету філології та соціальних комунікацій БДПУ 01.08.2018 р., протокол №01.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Стилістика української мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література). Англійська мова» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стилістична система української мови в її довершеній, поліфункціональній формі; основні поняття теоретичної і практичної стилістики; стилістичні норми літературного мовлення тощо.

Стилістика української мови належить до завершальних курсів у лінгвістичній підготовці вчителя-словесника.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ. Стилістика як лінгвістична наука і навчальна дисципліна. Основні поняття стилістики.
2. Характеристика функціональних стилів української літературної мови.
3. Засоби (ресурси) стилістики української мови. Фоностилістика. Лексична стилістика.
4. Стилістичні засоби словотвору.
5. Стилістична морфологія. Стилістичний синтаксис.
6. Тропи і фігури.

Міждисциплінарні зв'язки:

- Сучасна українська мова;
- Історія української літератури;
- Історія української мови;
- Культура української мови.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни “Стилістика української мови”:

- подати стилістичну систему української мови в її довершеній, поліфункціональній формі;
- домогтися засвоєння основних понять теоретичної і практичної стилістики;
- домогтися оволодіння стилістичними нормами літературного мовлення;
- виробити чуття естетики мовлення, вміння працювати над своїм словом і стежити за мовленням інших.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни “Стилістика української мови” в теоретичному аспекті:

- з'ясування й засвоєння ключових понять і категорій стилістики;
- визначення основних критеріїв класифікації стилів;
- вивчення етапів формування, становлення і розвитку функціональних стилів української літературної мови в різних сферах спілкування, ролі інтра- та екстралінгвальних чинників; характеристики стилістичного матеріалу сучасної української мови.

Завдання вивчення стилістики української мови в практичному аспекті:

- оволодіння стилістичною системою української мови (стилістикою ресурсів і функціональною стилістикою); вироблення вмінь і навичок визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення із стилістичними

прийомами та способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови;

– вироблення вмінь оцінювати стилістичні можливості мовних засобів;

– закріплення стилістичних навичок за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіння навичками текстотворення в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; підвищення культури професійного, ділового і побутового мовлення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати такі результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
Володіння термінологією та комунікативними засобами. Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні.	Здатність комунікувати із колегами відповідного фаху щодо науково-практичних та професійних досягнень як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, здатність робити усні та письмові звіти, обговорювати наукові теми рідною та іноземною мовами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Стилїстика української мови як лїнгвїстична наука і навчальна дисциплїна.

Вступ. Стилїстика як наука й навчальна дисциплїна, що має свїй предмет, проблематику, методику, систему понять і конкретні завдання. Стилї: стилї мови і стилї мовлення, мовленнєва системнїсть функціонального стилю, стилїстична норма, стилїстема (стилїстичнї засоби), стилїстичнї прийоми. Історичнїй характер стилю, спїввїдношення інтернаціонального і національного у стилї

Тема 2. Характеристика функціональних стилїв української лїтературної мови.

Історичнїй розвиток стилїв української лїтературної мови. Багатство стилїв сучасної української лїтературної мови в уснїй і писемнїй її формах.

Стилї експресивнї (високий, низький, середнїй), функціональнї, індивїдуальнї.

Характеристика функціональних стилїв: публіцистичнїй, розмовнїй, науковий, офіційно-діловий, художнїй, конфесійнїй, епістолярнїй.

Тема 3. Фоностилїстика (графїко-фонетичнї засоби стилїстики).

Експресивнї можливостї звукїв української мови. Евфонїя. Евфонїчне чергування голосних. Звукосимволїзм. Ономатоїпи. Звуковї повтори (анафора, епїфора, алїтерація, асонанс, дисонанс) і їх стилїстичне використання. Приклади з української художньої лїтератури, якї ілюструють алїтерацію, ономатоїпею.

Тема 4. Лексична стилїстика. Стилїстичне навантаження слова і стилїстично-функціональна диференціяція лексичного складу української мови. Стилїстично нейтральна і стилїстично забарвлена лексика. Емоційно забарвлена лексика і функціонально забарвлена лексика. Архаїзми. Історизми. Старослов'янїзми. Неологізми. Терміни. Професіоналізми. Запозичення. Дїалектизми. Арготизми і

жаргонізми. Просторіччя. Місце і стилістична роль названих одиниць у мовних стилях. Лексична синонімія – основне джерело засобів словесної образності, стилістичної виразності. Лексична антонімія – основа для творення стилістичних фігур контрастів, антитез, оксюморонів. Омоніми як матеріал для версифікацій і каламбурів.

Стилістика фразеологічних одиниць. Стилістична класифікація фразеологізмів: книжні, фольклорні, розмовно-побутові. Синонімічні фразеологізми.

Тема 5. Стилістичні засоби словотвору.

Стилістичне використання іменників, прикметників, дієслів, яким суфікси, префікси надають емоційно-експресивного забарвлення. Стилістичні можливості інших видів словотвору (основоскладання, аббревіація, переосмислення тощо).

Тема 6. Стилістична морфологія.

Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів. Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників, повних і коротких форм. Прикметник – епітет. Стилістичні можливості категорій роду, числа і відмінка іменників. Стилістичні опозиції варіантних форм відмінків. Стилістичні функції займенників. Участь прийменників, сполучників, часток у творенні стилістичних фігур.

Тема 7. Стилістичний синтаксис.

Стилістичні можливості двоскладного речення (головних, другорядних членів речення і засобів зв'язку між ними). Стилістичні функції модальних різновидів речень (питальних, розповідних, спонукальних, стверджувальних, заперечних, окличних). Стилістичні функції односкладних та неповних речень. Стилістичні можливості складних (складносурядних, складнопідрядних та безсполучникових речень). Стилістична основа ускладнених речень. Стилістичні функції прямої, не-власне прямої мови, авторського введення. Порядок слів як стильова ознака мовлення.

Тема 8. Тропи і фігури.

Тропи. Вчення про тропи і фігури. Класифікація тропів. Метафора. Метонімія. Синекдоха. Парономазія. Епітет, види епітетів. Порівняння. Персоніфікація. Алгоритм. Іронія.

Фігури. Класифікація фігур. Повтор, анафора, епіфора, ампліфікація, асиндетон, полісиндетон, еліпс, період, паралелізм, парафраза, тавтологія, градація, умовчання.

3. Рекомендована література

Базова література

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: навч. посіб. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2005. 368 с.
2. Кравець Л. В. Стилістика української мови: Практикум: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2004. 199 с.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
4. Мацько Л. Стилістика української мови: програма для філол. факул. вищ. навч. закл. України. *Дивослово*. 2002. № 9. С. 50–57.
5. Мовні одиниці в газетному дискурсі початку ХХІ сторіччя: колективна монографія / Р. О. Христіанінова та ін. Мелітополь: Видавничий будинок

Мелітопольської міської друкарні, 2017. 207 с.

6. Словник тропів і стилістичних фігур / авт.-укл. В. Ф. Святовець. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.

Допоміжна література

1. Балли Ш. Французская стилістика. Москва: Изд. иност. літератури, 1961. 394 с.
2. Бирик С. П., Єрмоленко С. Я., Пустовіт Л. О. Словник епітетів української мови. Київ: Довіра, 1998. 431 с.
3. Ващенко В. С. Стилістика речення в українській мові: навч. посіб. з стилістичного синтаксису. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. у-ту, 1968. 158 с.
4. Виноградов В. В. Стилістика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. 254 с.
5. Волкогуб Г. Практична стилістика української мови: навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.
6. Городенська К. Г., Кравченко М. В. Словотвірна структура слова (відіменні деривати). Київ: Наук. думка, 1981. 199 с.
7. Дідківська Л. П., Родніна Л. О. Словотвір. Синонімія. Київ: Наук. думка, 1982. 170 с.
8. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Київ: Довіра, 1999. 431 с.
9. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика. Київ: Наук. думка, 1982. 210 с.
10. Климова К. Я., Романюк П. Ф. Практична стилістика сучасної української мови: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 144 с.
11. Ковальов В. П. Виразальні засоби українського художнього мовлення. Херсон: Херсонська міська друкарня, 1991. 125 с.
12. Коваль А. П. Культура ділового мовлення. Київ: Вища шк., 1982. 287 с.
13. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1970. 306 с.
14. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ: Вища шк., 1978. 375 с.
15. Кожина М. М. До основ функціональної стилістики. *Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики*. Київ: Наук. думка, 1972. С. 21–32.
16. Кожина М. Н. О соотношении стилей языка и стилей речи с позиций языка как функционирующей системы. *Принципы функционирования языка в его речевых разновидностях*. Пермь: ПГУ, 1984. С. 3–18.
17. Крайнікова Т. Мова художнього твору. Київ: Дніпро, 2002. 150 с.
18. Навальна М. І. Динаміка лексики української періодики ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
19. Павлик Н. В. Актуалізація словотвірних ресурсів в ідіостилі Юрія Покальчука. *Матеріали ХХІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2017. Вип. 21. С. 595–597.
20. Павлик Н. В. Комунікативно-прагматична та лінгвальна природа

газетного дискурсу. *Мовні одиниці в газетному дискурсі початку ХХІ сторіччя*: колективна монографія / Р. О. Христіанінова та ін. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2017. С. 26–49.

21. Павлик Н. В. Лінгвальні засоби створення експресивності в епістолярному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: Серія «Філологічна». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 52. С. 219–221.

22. Павлик Н. В. Типологія дискурсивних одиниць в українському епістолярному мовленні: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. 177 с.

23. Павлик Н. Лінгвостильові параметри портретних описів у творчому доробку Юрія Покальчука. *Сучасна українська нація: мова, історія, культура*: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. Львів: Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2016. С. 346–349.

24. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: підручник. Київ: Вежа, 1994. 240 с.

25. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ: Наук. думка, 1976. 288 с.

26. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.

27. Статистичні параметри стилів. Київ: Наук. думка, 1967. 260 с.

28. *Стилистический энциклопедический словарь русского языка* / под ред. М. Н. Кожинной. Москва: Флинта: Наука, 2003. 696 с.

29. Стиль і час: Хрестоматія. Київ: Наук. думка, 1983. 249 с.

30. Сучасна українська літературна мова: Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. 588 с.

31. Федоров А. В. *Очерки общей и сопоставительной стилистики*. М.: Высшая шк., 1971. 195 с.

32. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів українська мови: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.

33. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ: Рад. шк., 1962. 495 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Бердянського державного педагогічного університету – bdpu.org.
2. <http://www.slovyk.net>
3. <http://www.wikipedia.org>
4. <http://www.ostriv.in.ua>
5. <http://www.ukrlit.vn.ua>
6. <http://www.ukr-in-school.eduua.net>
7. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>
8. <http://www.mova.dn.ua>
9. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm
10. <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>
11. <http://www.novamova.com.ua>
12. <http://www.mova.info>
13. <http://ulif.org.ua>

14. <http://lingvoforum.net>

15. www.rozum.org.ua

16. www.ukrajinstika.upol.cz/.../Stylistyka.htm

17. ua-philologija.blogspot.com/.../blog-post_0...

18. mova.vn.ua/index.php

19. osvita.ua/school/lessons_summary/.../13766...

4. Методи навчання: мікронавчання, практичні заняття, тренувальні вправи; практичні заняття з вправами на розвиток навичок аудіювання, письма, говоріння, на яких матеріал пояснюється і обговорюється, домашні завдання; самостійна робота: домашні завдання.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методи навчання:

1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації: Словесні, наочні, практичні.

1.1. Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична, катехізисна).

1.2. Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

1.3. Практичні: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, дослідні роботи.

2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.

3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювальні-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

4) **Методи стимулювання навчальної діяльності:**

4.1. метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу;

4.2. метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів;

4.3. метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу – використання пригод, гумористичних уривків;

4.4. метод створення ситуації новизни навчального матеріалу;

4.5. метод опори на життєвий досвід здобувачів.

5) **Методи контролю і самоконтролю у навчанні:**

5.1. метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване;

5.2. метод письмового контролю;

5.3. метод тестового контролю;

5.4. метод графічного контролю;

5.5. метод програмованого контролю.

б) **Бінарні методи:**

Методи викладання: інформаційно-повідомляючий; пояснювальний; інструктивно-практичний; пояснювальні-спонукаючий; пояснювальний.

Методи навчання: виконавчий; репродуктивний (відтворюючий); продуктивно-практичний; частково-пошуковий; пошуковий.